

Citation style

Kyncl, Vojtěch: review of: Alexandr Brummer / Michal Konečný, Brno nacistické. Průvodce městem, Brno: Host, 2013, in: Český časopis historický, 2014, 4, p. 823-824, DOI: 10.15463/rec.1189734299

český
časopis
historický

copyright

This article may be downloaded and/or used within the private copying exemption. Any further use without permission of the rights owner shall be subject to legal licences (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

se narodili v rozmezí let 1919 a 1935, žijí v Německu, ve Švýcarsku nebo v Brně. Rozhovorům předchází úvodní studie, která zasazuje vzpomínky do kontextu dějin Brna a jeho německých obyvatel, představuje použitou metodu orální historie, detailněji reflektuje téma dětství a mládí v etnologické a historické literatuře, na závěr pak přibližuje vznik sbírky interview, jakož i způsob editování. Součástí knihy jsou rovněž životopisné medailony respondentů, glosář, uličník, geografický a jmenný rejstřík a černobílé (částečně rodinné) fotografie.

Vznik publikace podnítila změna paradigmatu: od 90. let 20. století se do středu pozornosti etnologie dostaly prameny subjektivní povahy s důrazem na mnohoznačnost, multikulturalitu, mnohovrstevnatost paměti a identit obyvatel měst. České a německé etnikum v Brně 19. a první poloviny 20. století v tomto duchu zkoumal Oldřich Sirovátka, avšak jen z české perspektivy (srov. např. Oldřich SIROVÁTKA a kol., *Město pod Špilberkem. O lidové kultuře, tradicích a životě lidí v Brně a okolí*, Brno 1993). Perspektivu „těch druhých“ začala o téměř dvacet let později studovat Jana Nosková z Etnologického ústavu AV ČR v Brně, a to vytvářením sbírky, mapující každodenní život Brna první poloviny 20. století. Kromě dalších získaných materiálů Nosková nahrála více než sto hodin rozhovorů jak s obyvateli Brna německého původu, kteří v něm po roce 1945 zůstali a bydlí dodnes, tak i s těmi, kteří město opustili (museli opustit) v roce 1945. Z uskutečněných interview s třiceti pěti pamětníky najde čtenář v publikaci zhruba třetinu, což úvodní studie odůvodňuje jednak zájmem na selekci různorodých osudů, jednak požadavkem na osobní autorizaci, kterou v řadě případů již nebylo možno provést (s. 25).

Okolnosti výběru rozhovorů přirozeně vedou k určitému zploštění – výsledný subjektivní portrét „Brna v příbězích“ proto může být pouze výsekem obrazu dobové reality. Většina narátorek a narátorů pochází ze středních,

případně vyšších vrstev meziválečné společnosti a je římskokatolického vyznání. Je škoda, že se do užšího výběru pro knihu nedostal žádný z trojice evangelických pamětníků. Pouze jeden rozhovor odkazuje k jiné důležité součásti dobové městské společnosti – německy hovořícím židovským rodinám. Jeden záznam zastupuje rodinu člena komunistické strany. Čtyři pamětníci pocházejí ze smíšených manželství.

Samotné rozhovory tematizují vztahy k rodičům, prarodičům, sourozencům, dalším rodinným příslušníkům, ale i ke služebnictvu či domácím učitelům. V rodině sledují způsob výchovy a předávané hodnoty. Dalšími tématy vzpomínek jsou škola a zájmové organizace, okruhy kamarádů a kamarádek, společenský život města s akcentem na národnostní aspekty. Naopak konfesijní identita není v rozhovorech příliš problematizována. Její vliv se zdá být spíše nepřímý – rytmizovala čas týdne, resp. roku, měla vliv na hodnoty předávané v rodině. Traumatizující zážitky zpravidla vytěsňuje idealizované dětství, ovšem s podstatnou výjimkou – koncem války značícím perzekuci a vyhnání.

Ve svém celku představuje kniha působivý a inspirativní pokus o zmapování vzpomínek na každodenní život dětí v československém velkoměstě v meziválečném a válečném období.

S. Bolom-Kotari

Alexandr BRUMMER –
Michal KONEČNÝ
Brno nacistické. Průvodce městem
Brno, Host 2013, 200 s.,
ISBN 978-80-7294-956-4.

Turistický průvodce po krásách českých měst je obvykle naplněn textem oslavujícím významné historické okamžiky, osobnosti, nebo architektonické skvosty. Každé město se rádo chlubí tím nejlepším, co může svým obyvatelům a návštěvníkům nabídnout.

Alexandr Brummer a Michal Konečný uchopili historii města Brna právě z opačného konce. Ve své práci upozornili na negativní, až traumatické prožitky Brňanů způsobené brutálním nacistickým režimem. Knihu s názvem *Brno nacistické* rozdělili autoři do čtyřiceti tří čtyřstránkových kapitol, které chronologicky víceméně kopírují průběh války. Každá z těchto kapitol je spojena s konkrétním místem brněnských ulic. Vynechána není ani chlouba Brna, vila Tugendhat, kde podle autorů bylo před okupací jedno z významných místních antifašistických center. Vybraná témata jsou zajímavá také svojí všeobecnou platností pro další města protektorátu, byť se váží k Brnu. Ať již se jedná o „český antisemitismus a kolaboraci“, „brněnské divadlo v časech okupace“, „perzekuci homosexuálů“ nebo „centrum nacistické propagandy“, jak nám napovídají názvy kapitol.

Od průvodce městem čtenář očekává informace o slavných osobnostech, ale v útlé knize je prostor dán především „malým“ lidem. Někteří z nich propluli dějinami bez dalších stop. Mnozí další byli vystaveni ponížení pro své vyznání, rasu, politické přesvědčení, než byli z Brna deportováni. Na druhé straně stáli ti, kteří násilí a nenávisť vyvolávali. I těm je v knize věnován dostatek prostoru. Čtenář si tak může porovnat podmínky pro život jak privilegovaných, tak i zatracených.

Kniha je doplněna řadou jedinečných fotografií a také grafickou stránku hodnotím jako zdařilou. Průvodce městem by nebyl nic bez přehledné mapy, která propojuje jednotlivá zastavení s konkrétními kapitolami. Velmi sympatická je přehlednost a poutavost textu, aniž by se vytratila faktografická přesnost. Netradiční formát knihy podobný velikosti A5 i zvolená velikost textu dělají z práce dobře využitelnou pomůckou pro každého studenta a řadového zájemce o dějiny Brna v dobách nacistické diktatury. Knihu *Brno nacistické* stojí za to pročíst.

Téma dějin druhé světové války láká stále více čtenářů, kteří touží poznávat svá města v le-

tech 1938–1945. Zatímco Brno a také Praha (viz Jiří PADEVĚT, *Průvodce protektorátní Prahou. Místa – události – lidé*, Praha, Academia 2013) mají své knižní průvodce, v Pardubicích je druhoválečná historie podchyčena v digitální podobě na internetu a se zvukovým průvodcem, podobný projekt vzniká také v Plzni.

„Brno nacistické“ může být příkladem pro podobné průvodce i v dalších městech a jistě úspěšně podníti zájem o toto temné období dějin Evropy.

V. Kyncl

Jan RYCHLÍK

Rozdělení Česko-Slovenska 1989–1992

Praha, Vyšehrad 2012, 432 s.,

ISBN 978–80–7429–296–5.

Kulatá výročí jsou vždy podnětem pro různé akce včetně vydávání knih. Jedním z příkladů může být právě dílo historika Jana Rychlíka, které dokonce vyšlo u příležitosti dvou kulatých výročí rozdělení Československa – v roce 2002 a v roce 2012. Již úvodem nutno přiznat, že se vydařilo (první kniha vyšla pod názvem *Rozpad Československa v bratislavském nakladatelství Academic Electronic Press*).

Práce je velmi přehledně a klasicky rozdělena do sedmi kapitol (nepočítaje úvod, závěr a přílohu), které de facto chronologicky sledují vývoj událostí, tedy od federalizace Československa až do konečného rozdělení státu včetně jeho dopadů. Nelehký úkol byl splněn již při prvním vydání tohoto díla, které se stalo již klasikou. Původní text byl v novém vydání doplněn, aktualizován (vyjma snad úvodu a závěru, který však navazuje na jeden z původních doplňků, a přebírá jeho strukturu). V mnoha případech si ostatně lze jen stěží představit nějaké další doplnění vzhledem k tomu, jak se autor dostává do podrobností tehdejšího dění. Rozsah témat, kterých se autor dotýká, je svým způsobem ohromující a svědčí o snaze „nešidit“